

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ**

У статті розкривається дефініція "екологічної культури". Обґрунтовується необхідність науково-дослідної роботи студентів як засобу екологічної культури особистості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: культура, екологія, екологічна культура, науково-дослідна робота.

Швидкі темпи розвитку суспільства, характерні для останніх років, необхідність пошуку шляхів виходу нашої економіки з занепаду, впровадження нових технологій – усе це потребує докорінних змін у системі управління освітніх закладів, використання наукового потенціалу із врахуванням екологічної культури майбутніх вихователів. Лише екологічно культурна особистість, спроможна створювати, управляти, пропонувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку, знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній людині можливості використання знань з екології є одним із пріоритетних завдань дошкільних загальноосвітніх, та вищих навчальних закладів.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні орієнтує сучасних фахівців дошкільного профілю у виборі завдань та змісту роботи з дітьми таким чином, щоб не стільки озброювати їх певною сумою знань, скільки відкривати перед ними "науку життя", яка сприяла б формуванню екологічної культури особистості з розвиненим почуттям власної гідності та відповідальності за свої вчинки. Відповідно до вимог Базового компонента до кінця дошкільного періоду у дитини мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи, екологічної культури.

У вищому навчальному закладі створюються найбільш сприятливі умови щодо формування екологічної культури у майбутніх вихователів. Зокрема, виховний потенціал вищого навчального закладу зумовлений такими факторами і обставинами: особливі відносини, які надають можливість залучати кожного студента до активної перетворюючої діяльності; гарантія і забезпечення можливості практичного виховання екологічної культури; вільний вибір будь-якого виду діяльності; наявність технологій виховання екологічної культури особистості, створення таких відносин, за якими сама особистість прагне максимальної реалізації.

Питанням формування екологічної культури займалися філософи, психологи, педагоги. Вивченням проблем екологічного виховання займалися такі педагоги: О. Духнович, К. Ушинський, В. Сухомлинський, С. Русова. І в наш час багато науковців та педагогів-практиків присвятили свої дослідження цій проблемі, серед них: Н. Глухова, Н. Кондратьєва, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, В. Скребець, В. Сухар, В. Фокіна, Н. Яришева.

Свого часу видатний педагог-філософ Я. Коменський підкреслював, що людина – це частина природи, і вона повинна розвиватися за її законами, довів, що людина як частина природи підкоряється її найголовнішим законам, які діють як у світі рослин, тварин, так і відносно людини, що "... чіткий порядок школи треба запозичити у природи і специфічним принципом відбору знань про природу для дітей дошкільного віку є принцип енциклопедичності" [5, с.124].

Лише культурна особистість здатна до оновлення сучасного дошкільного навчального закладу, що має орієнтуватися на всебічно розвинену дитину. Вирішальну роль в освітньому закладі відіграє ініціативно-перетворювальна діяльність, творчий пошук. Отже, для ефективного функціонування дошкільного навчального закладу потрібне дотримання екологічної культури як масове явище. А це вимагає постійного професійного самовдосконалення працівника дошкільного навчального закладу.

Формування мети статті (постановка завдання): є формування екологічної культури майбутнього вихователя у вищому навчальному закладі, яка здатна вільно орієнтуватися в природоохоронній ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження: у процесі підготовки спеціаліста у вищому навчальному закладі освіти формування його професійних умінь і екологічної культури проходить декілька етапів: інтуїтивний, репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчо-репродуктивний, творчий.

Професійні уміння повинні спиратись на основи екології. Екологія – це розгалужена система наук з трьома напрямками її розвитку – глобальна екологія, екологія людини та охорона природи.

Головною метою екологічної освіти на факультеті розвитку дитини є формування екологічної культури майбутнього вихователя. Екологічна культура посідає одне з вагомих місць серед різноманітних форм культури. Екологічна культура – це здатність людини відчувати живе буття світу, приміряти і пристосовувати його до себе, взаємоузгоджувати власні потреби з устроєм природного довкілля. Своїми цілями вона спрямована на створення бажаного устрою в природі і на виховання високих гуманістичних цінностей та орієнтирів у людському житті.

Екологічна культура, згідно з "Концепцією неперервної екологічної освіти", характеризується: різнобічними глибокими знаннями про навколишнє середовище; наявністю світоглядних ціннісних орієнтацій стосовно природи; екологічним стилем мислення і відповідальним ставленням до природи і свого здоров'я; набуттям умінь і досвіду вирішення екологічних проблем; безпосередньою участю у природоохоронній діяльності; передбаченням можливих негативних наслідків природоперетворюючої діяльності людини [6].

Розпочинати цю роботу треба з дошкільного віку. Екологічна культура формується у дошкільному віці, коли діти ознайомлюються з особливостями навколишнього середовища. Враховуючи надзвичайну емоційну чутливість малюків, перевага надається емоційно-естетичному сприйманню природи, розвитку естетичних, інтелектуальних, гуманістично-спрямованих почуттів у ставленні до природи.

Екологічне виховання дошкільників, як відомо, ґрунтується на засвоєнні дітьми системи знань про природу, про існуючі в ній зв'язки і залежності, на усвідомленні впливу діяльності людини на природу. Але щоб виховати у дітей гуманне ставлення до природи, важливі не лише знання, а й виховання культури, позитивного досвіду у спілкуванні з природою. В. Сухомлинський наголошував на необхідності вводити малюка в навколишній світ природи так, щоб кожний день він відкривав в ньому для себе щось нове, щоб ріс дослідником, щоб кожен крок його був мандрівкою до живих джерел природи, облагороджував серце і загартовував волю [3].

Робота з виховання екологічної культури особистості майбутнього фахівця здійснюється у багатьох напрямках. Передусім під час лекцій, практичних і лабораторних занять доцільно розв'язувати навчально-пізнавальні задачі, які сприяють проникненню в суть основних питань майбутньої професійної діяльності. Важливими є спостереження й аналіз педагогічного процесу чи його етапів під час екскурсій, виробничої педагогічної практики. Неоціненне значення для формування екологічної культури особистості майбутнього фахівця має залучення його до науково-дослідної роботи і вирішення наукових проблем з підвищення ефективності рівня педагогічного процесу. Щодо цього важливу роль відіграє тематика курсових та дипломних робіт, зорієнтована на розв'язання конкретних проблем дошкільної освіти та дошкільного навчального закладу.

Перед майбутнім вихователем стоїть завдання – виховати підростаюче покоління у традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності.

Навчально-виховний процес на факультеті розвитку дитини насичується такою екологічною інформацією, яка сприяє повному задоволенню і розвитку пізнавальних можливостей студентів, надає їм максимальну свободу для екологічного спілкування, пробуджує прагнення цікаво провести дозвілля, тобто вони вчаться передбачати органічне поєднання професійної діяльності організаторів ДНЗ з екологічними намірами і діями дітей в єдиному пізнавально-творчому процесі.

Для більш цілеспрямованого здійснення роботи щодо формування екологічної культури особистості у вищому навчальному закладі, слід спиратися на досягнення сучасної психолого-педагогічної науки. Як зазначає академік В. Маляко, саме розвиток творчої особистості можливий лише за умови, коли буде забезпечена "психолізація" всього навчально-виховного процесу, тобто коли будуть створені умови для реалізації культурних досягнень кожної особистості. Важливо допомогти студенту пізнати себе, свої здібності, нахили. Тому поряд із формуванням національної самосвідомості, оволодінням засобами рідної мови, історії, культури, мистецтва, народних традицій і звичаїв у центр уваги факультету розвитку дитини поставлена проблема формування екологічної культури.

Ефективність роботи вищого навчального закладу щодо виховання екологічної культури значно підвищується при дотриманні таких психолого-педагогічних умов, як створення емоційної, доброзичливої атмосфери у процесі виконання студентами будь-яких творчих завдань з основ екології; організації діяльності студентів з розв'язання творчих завдань яка здійснюється з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності, вирішення екологічних завдань які пробуджують в кожного студента дослідницьку активність, поглиблюють інтерес до екологічної діяльності, спонукають до успішних дій та досягнення поставленої мети.

Висновки: формування екологічної культури особистості майбутнього вихователя можливе при залученні до науково-дослідної роботи студентів починаючи з перших днів перебування у вищому навчальному закладі.

Використані джерела

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / Науковий керівник: А. М. Богущ. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 к. Навчально-методичне видання. кн. 2. – К.: Либідь, 2003. – 342 с.
3. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.-метод. посібник. – К.: Генеза, 2013. – 112 с.
4. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология. Учеб. Пособие для студ. вузов/ С.Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 480 с.
5. Коменский Я. А. Великая дидактика. Избр. пед. соч. – М., 1955. – 638 с.
6. Плохий З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С. 6-10.
7. Ясвин В. А. Формирование экологической культуры: пособие по региональной экологической политике / Ясвин В. А. – М. – 2004. – 196 с.

Sokolovsky A.

RESEARCH WORK STUDENTS AS A FORM OF ECOLOGICAL CULTURE OF FUTURE EDUCATORS

The article deals with the definition of "environmental culture". The necessity of research students as a means of ecological culture of future kindergarten teacher.

Key words: culture, ecology, ecological culture, scientific and research work.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2014